

Briefrapport 630310002/2008

R. van Poll | O. Breugelmans | L. Dreijerink

Samenvatting

Belevingsonderzoek vliegbasis Geilenkirchen

RIVM Briefrapport 630310002/2008

Samenvatting

Belevingsonderzoek Vliegbasis Geilenkirchen

R. van Poll (Projectleider), RIVM
O. Breugelmans (Onderzoeker), RIVM
L. Dreijerink (Onderzoeker), RIVM

Contact:

Ric van Poll
Centrum voor Milieu Gezondheid Onderzoek
mgo@rivm.nl

Dit onderzoek werd verricht in opdracht van VROM, in het kader van het ‘Belevingsonderzoek Vliegbasis Geilenkirchen’.

© RIVM 2008

Delen uit deze publicatie mogen worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding: 'Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), de titel van de publicatie en het jaar van uitgave'.

Voorwoord

Dit briefrapport bevat de samenvatting van een belevingsonderzoek uitgevoerd in de Nederlandse regio rond de vliegbasis Geilenkirchen. Het onderzoek is gehouden in augustus en september 2007 onder 2500 inwoners van de gemeenten Onderbanken, Brunssum, Schinnen, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf, Nuth, Simpelveld en Voerendaal. Het onderzoek is uitgevoerd door het Centrum voor Milieu Gezondheid Onderzoek (MGO) van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) in opdracht van het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM).

In het briefrapport worden in het kort de aanleiding, de uitvoering, de belangrijkste resultaten, de conclusies en de aanbevelingen van het onderzoek beschreven. De volledige rapportage van het onderzoek is beschreven in het RIVM-rapport 'Belevingsonderzoek Vliegbasis Geilenkirchen. Percepties van inwoners in Nederland'. Het rapport is in te zien via de RIVM website (<http://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/630310001.pdf>).

Briefrapport in het kort

Belevingsonderzoek vliegbasis Geilenkirchen

Ongeveer 20% (naar schatting 41.000) van de inwoners in de Nederlandse regio rond de NAVO-vliegbasis Geilenkirchen ervaart ernstig geluidshinder van militair vliegverkeer (AWACS). Bovendien zijn veel mensen bezorgd over mogelijke gezondheids- en veiligheidsrisico's van het militaire vliegverkeer. De verschillen in de regio zijn groot, met het grootste aandeel gehinderden en bezorgden in de gemeenten Onderbanken, Brunssum en Schinnen. Echter, ook in de gemeenten die verder van de vliegbasis afliggen blijken mensen ernstige geluidshinder te ervaren. De ervaren hinder wordt (niet uitsluitend) door de geluidsniveaus verklaard maar ook niet-akoestische factoren spelen een rol zoals een negatieve verwachting van de geluidssituatie in de toekomst en bezorgdheid. De inwoners geven ook aan last te hebben van slaapverstoring. Ook hier springen de gemeente Onderbanken, Brunssum en Schinnen in het oog. De woontevredenheid onder de inwoners is vergelijkbaar met die van de Nederlandse bevolking. Het aandeel inwoners met een goede ervaren gezondheid (67%) is lager dan in de totale Nederlandse bevolking (80%). Er is grote behoefte aan informatie, vooral over vliegtijden en standpunten van de Nederlandse overheid met betrekking tot de vliegbasis. Bij 60% van de bevolking bestaat draagvlak voor compensatie van de nadelen van de basis.

Dit zijn de belangrijkste resultaten uit een belevingsonderzoek gehouden onder 2500 inwoners in de Nederlandse regio rond de vliegbasis Geilenkirchen. In augustus en september 2007 verstuurde het RIVM 5000 vragenlijsten waarin inwoners van de gemeenten Onderbanken, Brunssum, Schinnen, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf, Nuth, Simpelveld en Voerendaal werd gevraagd naar onder andere hun ervaren hinder door geluid, geur en trillingen van de AWACS-vliegtuigen, hun ervaren gezondheid, de woontevredenheid, hun bezorgdheid over gezondheids- en veiligheidsrisico's door AWACS en hun behoefte aan informatie over de vliegbasis.

De belangrijkste aanbevelingen zijn beperking van de blootstelling aan geluid en het verbeteren van de relatie tussen overheid en inwoners. Aangrijpingspunten hiervoor zijn het intensiveren van ingezet beleid ten behoeve van vervanging van de huidige AWACS-motoren en het isoleren van woningen. Voor het verbeteren van de relatie met de inwoners zijn verbeteren van de informatievoorziening, de inwoners serieus nemen en het nakomen van afspraken door de overheid belangrijke aangrijpingspunten.

1 Samenvatting

1.1 Aanleiding

In juni 2005 richt het College van burgemeester en wethouders (B&W) van de gemeente Onderbanken zich met een brief namens de gemeenteraad tot de Ministers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM). In deze brief brengt het College van B&W zijn bezorgdheid tot uiting over de gezondheid van de inwoners van Onderbanken als gevolg van blootstelling aan activiteiten op de vliegbasis Geilenkirchen en het militaire vliegverkeer van de basis, met name de AWACS-vliegtuigen. Het College vraagt beide ministers een gezondheidsonderzoek uit te voeren of dit mogelijk te maken. In een advies ontraadt het RIVM de overheid een individueel gezondheidskundig onderzoek onder de inwoners van Onderbanken te laten uitvoeren. Wel geeft het RIVM aan dat een 'belevingsonderzoek' onder de bewoners mogelijk is. In oktober 2006 krijgt het RIVM opdracht dit belevingsonderzoek uit te voeren.

Het algemene doel van het belevingsonderzoek is:

Inzicht geven in de ervaren gezondheid, de woontevredenheid en de ervaren leef(omgevings)kwaliteit van de inwoners rond de vliegbasis Geilenkirchen.

1.2 Werkwijze

Voor de uitwerking van de doelstelling is een vragenlijst gebruikt. De vragenlijst is in de periode van augustus tot en met september 2007 aan 5000 van de ongeveer 222.000 volwassenen in de onderzoeksregio rond de vliegbasis gestuurd. Het betrof een representatieve steekproef. De vragenlijst is verstuurd aan inwoners van de gemeenten Onderbanken, Brunssum, Schinnen, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf, Nuth, Simpelveld en Voerendaal. In de gemeenten Onderbanken, Brunssum en Schinnen zijn meer vragenlijsten uitgezet. Hier zijn per 4-cijferig postcodegebied (16 in totaal) ongeveer 200 vragenlijsten verstuurd. In de andere gemeenten zijn tussen de 240 en 325 vragenlijsten per gemeente verstuurd.

Ongeveer 2500 mensen hebben de vragenlijst ingevuld, dat is een respons van ongeveer 50%. De vragenlijst bevatte vragen over de *ervaren hinder* en *slaapverstoring* van de vliegbasis en de AWACS, de *woontevredenheid*, de *ervaren gezondheid*, *bezorgdheid* over mogelijke gezondheids- en veiligheidsrisico's, *vertrouwen* in instanties en *houding* ten opzichte van de vliegbasis, draagvlak voor *compensatie* en mogelijke *oplossingen*, behoefte aan *informatie* over de vliegbasis en *verwachtingen* over toekomstige ontwikkelingen.

Het onderzoek is onder bewoners van het Nederlands grondgebied rond de vliegbasis uitgevoerd, niet onder bewoners van Duits grondgebied. Het onderzoek is bovendien uitsluitend gericht op een aantal belevingsaspecten. Gezondheid in striktere zin (bijvoorbeeld: medicijngebruik of hart- en vaatziekten) komt niet aan bod.

1.3 Resultaten Vragenlijstonderzoek

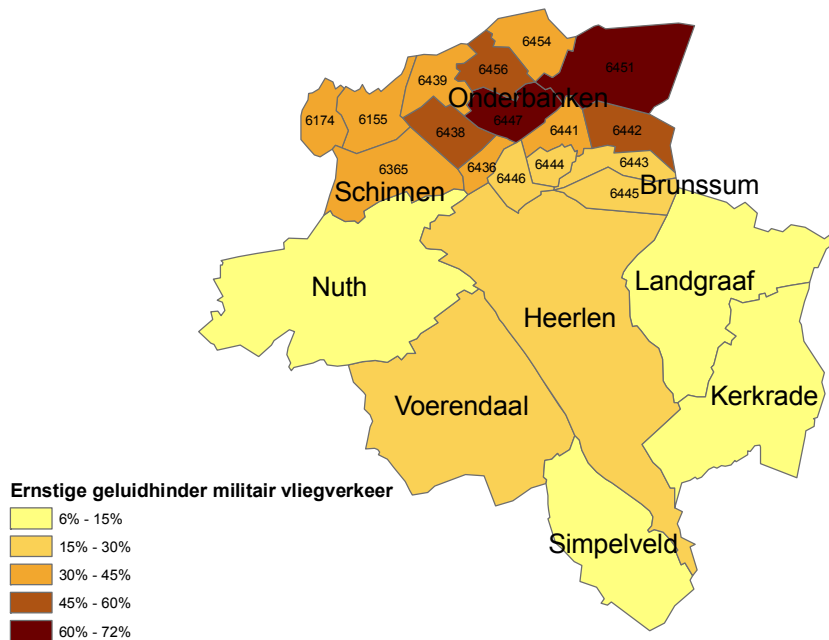
HINDER

Hinder is beleving. Hinder kan door verschillende factoren (onder andere geluid of geur) en door verschillende bronnen (bijvoorbeeld: verkeer of burens) ontstaan. In de onderzoeksregio is vooral hinder van geluid, geur en trillingen van belang als gevolg van het militair vliegverkeer en van grondactiviteiten van de vliegbasis Geilenkirchen. Hinder wordt overigens niet uitsluitend bepaald door blootstelling aan geluid, geur of trillingen maar ook door andere factoren zoals persoonskenmerken, gevoeligheid voor geluiden of ervaren controle over de hinderbron.

Geluidshinder

Naast wegverkeer is militair vliegverkeer veruit de belangrijkste bron van ervaren ernstige geluidshinder in de regio (18,6%). In Brunssum, Schinnen en Onderbanken (zie Figuur 1) overheerst vooral het militaire vliegverkeer. Het aandeel dat hiervan ernstige hinder ervaart varieert van 6,2% in Landgraaf tot 71,9% in Schinveld (Onderbanken). Ter vergelijking, voor heel Nederland geeft 6% van de bevolking aan ernstige hinder van militair vliegverkeer te ervaren. Grondactiviteiten van de vliegbasis leiden ook tot veel ernstige geluidshinder, vooral in Schinveld (Onderbanken) en Brunssum Noord-Oost. Het geschatte aantal mensen in de onderzoeksregio dat ernstige hinder door geluid van militair vliegverkeer ervaart is ongeveer 41.000. De ruimtelijke spreiding van het aandeel ernstig gehinderden over het onderzoeksgebied is weergegeven in Figuur 1. Andere bronnen van geluidshinder (brommers, wegverkeer, burens en bouwwerkzaamheden) in de regio leiden tot een vergelijkbaar aandeel ernstig gehinderden als in eerder onderzoek voor heel Nederland gevonden is.

De mate van ervaren geluidshinder door militair vliegverkeer wordt verklaard door verschillende factoren. Allereerst is de blootstelling aan geluid van invloed op de mate van hinder; als bewoners zijn blootgesteld aan meer geluid dan geven zij aan meer hinder te ervaren. Daarnaast ervaren bewoners echter ook meer hinder, wanneer zij verwachten dat er meer lawaai zal zijn in de toekomst dan wanneer zij dit niet verwachten. Ook zijn gevoelens die mensen ervaren bij de gedachte aan AWACS en de mate waarin mensen gevoelig zijn voor geluid van invloed op mate van ervaren hinder. Mensen die bezorgd zijn over effecten van militaire vliegtuigen op hun gezondheid, geven aan meer hinder te ervaren. Ten slotte wordt de mate van hinder mede bepaald door het horen van vliegtuiggeluid tijdens de dagelijkse bezigheden. Mensen die geluid horen tijdens hun dagelijkse bezigheden ervaren meer hinder.

Figuur 1 Aandeel inwoners dat ernstige geluidshinder ervaart door militair vliegverkeer per gemeente en postcodegebied

Slaapverstoring

Militair vliegverkeer vormt de belangrijkste bron van ernstige slaapverstoring in de regio (5,7%). Vooral bij inwoners in Onderbanken, Brunssum, en Schinnen. Het aandeel inwoners dat ernstige slaapverstoring rapporteert varieert van 1,6% in Landgraaf tot 34,3% in Schinveld. Het aantal personen dat ernstige slaapverstoring ervaart als gevolg van militair vliegverkeer in de regio is naar schatting ongeveer 12.500. Een gedeelte van deze groep slaapverstoorden bestaat uit mensen die overdag slapen. In delen van het onderzoeksgebied kan slaapverstoring door burgervliegverkeer veroorzaakt worden waar dit, wellicht ten onrechte, aan militair vliegverkeer wordt toegeschreven.

Andere bekende bronnen van slaapverstoring, vooral wegverkeer en burens, leiden tot iets minder slaapverstoring dan landelijk gezien. Militaire luchtvaart leidt in Nederland bij 1% van de bevolking tot ernstige slaapverstoring.

Geurhinder

Wegverkeer is de belangrijkste bron van ernstige geurhinder (7,2%). Het aandeel inwoners dat ernstige geurhinder ervaart door militaire vliegtuigen bedraagt 5,2%. Dit aandeel is vooral hoog in Brunssum, Onderbanken en Schinnen. In de rest van het gebied is dit lager dan 5%. In Simpelveld is ernstige geurhinder het laagst (1,2%), in Schinveld is deze met 45,4% het hoogst. In totaal ervaren naar schatting ongeveer 11.500 inwoners ernstige geurhinder van militaire vliegtuigen. In Nederland bedraagt de ernstige geurhinder door (burger)luchtvaart 1%.

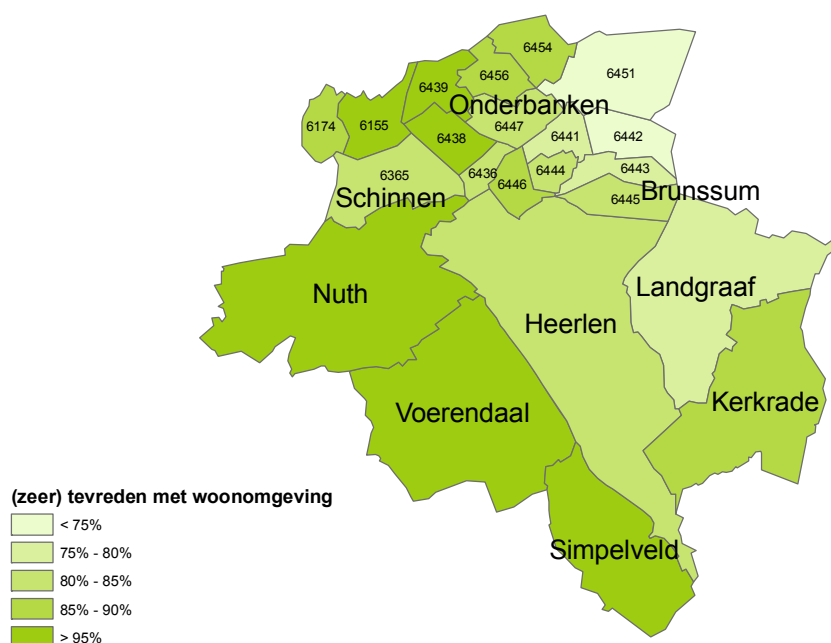
Trillingshinder

In het onderzoeksgebied ervaart 7,2% van de bevolking ernstige trillingshinder door militair vliegverkeer. Het is meteen ook de belangrijkste bron van trillingshinder. Trillingen van vliegtuigen hangen samen met het geluid dat een vliegtuig produceert. Vooral het laagfrequente deel in het geluidsspectrum veroorzaakt trillingen die tot hinder kunnen leiden.

Ernstige trillingshinder wordt vooral gemeld in Schinveld, Merkelbeek en de noordkant van Brunssum. Trillingshinder varieert van 1,1% in Landgraaf tot 49,8% in Schinveld. Het geschatte aantal inwoners dat ernstige hinder ervaart door trillingen is ongeveer 16.000. In Nederland ervaart 3% van de bevolking ernstige trillingshinder door vliegverkeer. Vooral in de gebieden Schinveld (22,9%) en Brunssum-Noord (13,4%) ervaren inwoners ernstige trillingshinder door grondactiviteiten van de vliegbasis.

WOONTEVREDENHEID

Bijna 90% van de inwoners is (zeer) tevreden met de woning. Dit komt overeen met landelijke cijfers. Ook hoog maar iets minder is het aandeel tevredenen met de woonomgeving (84%), eveneens vergelijkbaar met landelijke cijfers. In tegenstelling tot tevredenheid met de woning zijn hier grote verschillen tussen gemeenten (zie Figuur 2): in Schinveld is 67,6% tevreden, in Nuth 93%. Tevredenheid met geluid in de woonomgeving varieert ook sterk, van 30,7% in Onderbanken tot 75,5% in Nuth. In beide gevallen hangt de tevredenheid sterk samen met blootstelling aan geluid van militair vliegverkeer en hinder door wegverkeer.

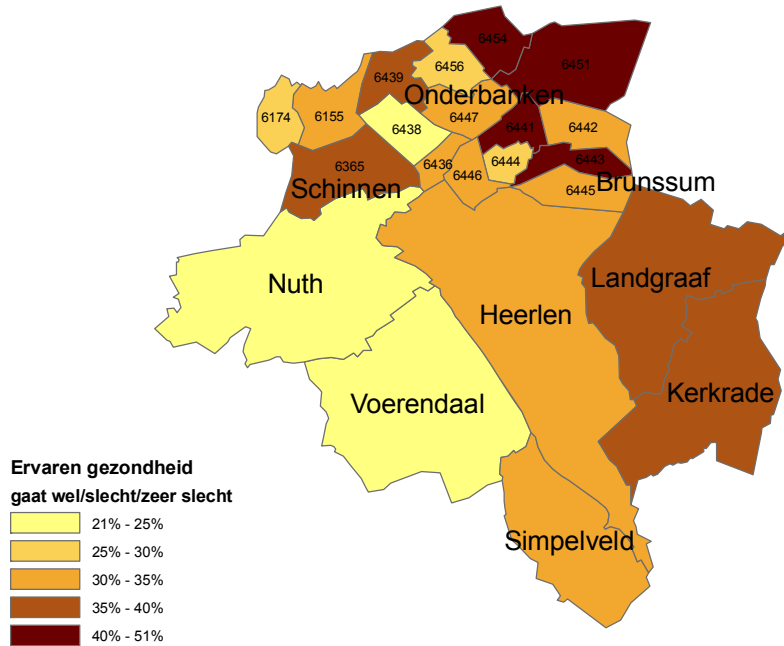
Figuur 2 Aandeel inwoners dat (zeer) tevreden is met de woonomgeving per gemeente en postcodegebied

ZELFGERAPPORTEERDE GEZONDHEID

Zelfgerapporteerde gezondheid is het oordeel dat mensen zelf over hun eigen gezondheid geven. Hier gaat het om ervaren gezondheid.

Ervaren Gezondheid

Waar in Nederland ongeveer 80% van de mensen zijn of haar gezondheid als (zeer) goed ervaart, is dit in de regio rond de vliegbasis 66,8%. Uit eerder onderzoek komt naar voren dat de ervaren gezondheid in Oostelijk Zuid-Limburg (met 75% goed tot zeer goed) lager is dan in de rest van Nederland. Dit aandeel is het laagst van alle GGD-regio's in Nederland. Dit onderzoek laat zien dat ervaren gezondheid in sommige gemeenten binnen het onderzoeksgebied lager is dan verwacht zou worden. De ervaren gezondheid is het laagst in Schinveld (48,7%) en het hoogst in Nuth (79,0%) (zie Figuur 3).

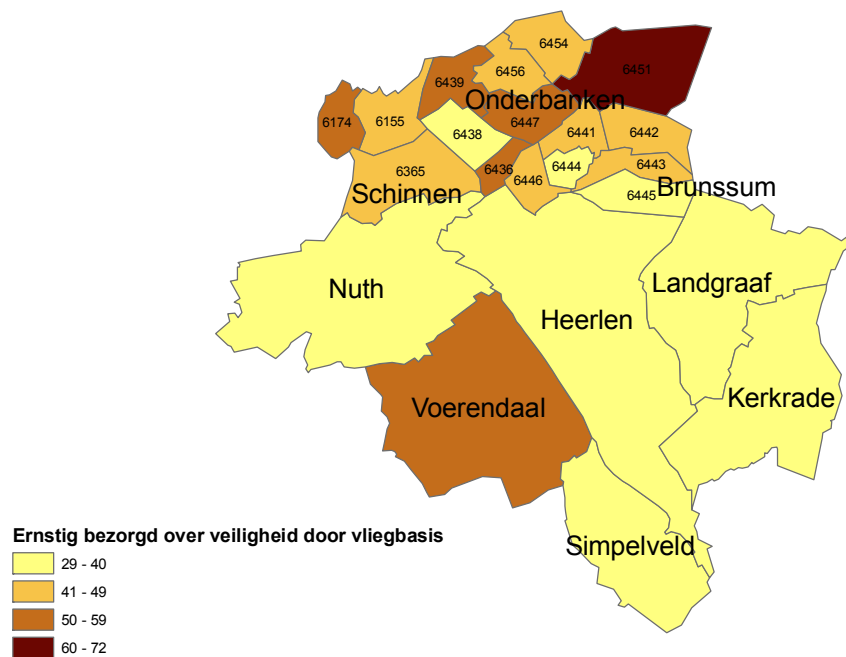

Figuur 3 Aandeel van de inwoners dat zijn of haar eigen gezondheid als minder goed ('goed wel, slecht, tot zeer slecht') ervaart per gemeente en postcodegebied

BEZORGDHEID

Bezorgdheid over woonsituatie

Ruim eenderde van de inwoners (naar schatting 77.000) geeft aan dat wonen onder de aanvliegroete van vliegtuigen op hun woonsituatie van toepassing is. Van hen is 47% ernstig bezorgd over deze situatie. In Nederland bedraagt de ernstige bezorgdheid over het wonen onder een aanvliegroete van een groot vliegveld 24%. Eveneens ruim eenderde van de inwoners (naar schatting 82.000) geeft aan in de buurt van de militaire vliegbasis te wonen. Van hen is 42% ernstig bezorgd over deze situatie (zie Figuur 4) Voor heel Nederland geldt dat 19% hier bezorgd over is. Ongeveer 16% van de inwoners geeft aan ernstig bezorgd te zijn over het wonen in de buurt van een militaire vliegbasis.

Figuur 4 Aandeel van de inwoners dat ernstig bezorgd is over de veiligheid door het wonen in de buurt van de vliegbasis (van degenen die aangeven in de buurt van de vliegbasis te wonen) per gemeente en postcodegebied

Gevoelens bij AWACS

Ongeveer 16% van de inwoners heeft sterke tot heel sterke negatieve gevoelens bij de gedachte aan AWACS. Ongeveer 3% van de bewoners geeft aan sterke tot heel sterke positieve gevoelens te ervaren bij de gedachte aan AWACS.

Bezorgdheid over uitstoot, geluid en ongeval

De bezorgdheid van de inwoners richt zich vooral op de uitstoot en het geluid van de vliegtuigen en de mogelijkheid van een ongeval met een vliegtuig. De meeste mensen zijn bezorgd over een ongeval met een militair vliegtuig (51,6%). Van alle gemeenten zijn in Nuth de minste mensen bezorgd (38,8%), en in Schinveld de meeste (82,4%). Iets minder dan de helft (48,5%) is bezorgd over gezondheidsklachten door het geluid (laagst: 29,2%, hoogst: 86,7%). Tot slot is 38,3% bezorgd over gezondheidsklachten door uitstoot (laagst: 24,0%, hoogst: 73,6%).

Bezorgdheid over de drie risico's (uitstoot, geluid, een ongeval) wordt verklaard door verschillende factoren. Allereerst worden de risico's voorspeld door de perceptie van dit risico. Als bewoners het risico als risicovoller ervaren (grotere kans, groot aantal blootgestelden, geringe beheersbaarheid (zelf), ernstige gevolgen, weinig genomen maatregelen, korte termijn effecten en meer angstaanjagend), zijn zij bezorgder dan wanneer zij het risico als minder risicovol ervaren. Ook blijkt dat als mensen negatieve gevoelens hebben bij gedachten aan AWACS, zij bezorgder zijn over de drie risico's. Ten slotte blijkt leeftijd van belang; oudere bewoners zijn meer bezorgd dan jongere.

VERTROUWEN EN HOUDING

Vertrouwen

Diverse instanties zijn betrokken bij (de informatievoorziening over) de vliegbasis Geilenkirchen: gemeenten, de Provincie, de Rijksoverheid, de basis/NAVO, de GGD en de Duitse overheid. Vertrouwen in instanties is onderzocht met betrekking tot hun informatievoorziening over de vliegbasis.

Het merendeel van de inwoners (minstens 60%) heeft geen vertrouwen of staat neutraal tegenover deze instanties wanneer het de vliegbasis aangaat. De GGD geniet het meeste vertrouwen (39,8%). De mate van vertrouwen in de informatie van de gemeente, de vliegbasis, het Ministerie van VROM en het Ministerie van Defensie, wordt bepaald door verschillende aspecten. Het blijkt dat naarmate een instantie als eerlijker wordt beoordeeld het vertrouwen toeneemt. Daarnaast blijkt dat als een instantie begaan is en meeleeft, mensen meer vertrouwen in de informatie hebben.

Houding

De meeste mensen hebben een neutrale houding ten opzichte van de vliegbasis (52,1%). Ongeveer één kwart heeft een positieve houding, éénvijfde heeft een negatieve houding. In Schinnen, Brunssum en Onderbanken hebben meer mensen een negatieve houding.

COMPENSATIE EN OPLOSSINGEN

Compensatie

Compensatie is een tegemoetkoming in de vorm van geld of goederen om iets positiefs tegenover de negatieve gevolgen van, in dit geval, de vliegbasis te zetten. Ruim 60% van de inwoners staat open voor een vorm van compensatie. Ook hier zijn er grote verschillen tussen gemeenten. In Schinnen, Onderbanken en Voerendaal is dit aandeel lager, rond de 50%. Voor hen die openstaan voor compensatie zijn geluidsisolatie (74,9%) en korting op gemeentelijke belasting (69,2%) de meest geschikte compensatievormen. De minst genoemde oplossing is een verhuisregeling (21,9%).

Bijna 40% van de inwoners staat dus niet open voor compensatie. Zij zijn van mening dat compensatie het probleem niet oplost (62,7%) of dat gezondheid niet te koop is (46,2%). Daarnaast ziet een deel compensatie als omkoping (40,3%).

Oplossingsrichtingen

Stillere motoren voor de militaire vliegtuigen is de meest genoemde oplossing (73,2%). Andere genoemde oplossingen hebben betrekking op de relatie tussen de overheid en burger: de overheid moet de inwoners serieus nemen (48,5%) en haar beloftes nakomen (35,4%). Ongeveer één op de negen inwoners (11,8%) geeft aan dat de vliegbasis gesloten moet worden; 5,7% geeft aan dat er niets hoeft te gebeuren.

INFORMATIE

Ongeveer 70% van de inwoners wil informatie ontvangen over de vliegbasis. Diverse bronnen van informatie worden genoemd. De belangrijkste informatiebron is de provincie (50%). Echter ook van de gemeente, organisaties, de GGD, een vertrouwenspersoon of ministeries wil men informatie ontvangen.

De meeste inwoners (52,0%) ontvangen informatie over de vliegbasis via de 'media' (huis-aan-huis-bladen, kranten, radio en TV).

Ongeveer één derde van de inwoners is tevreden over de informatie die zij van verschillende bronnen ontvangen. Wel zijn er grote verschillen in tevredenheid tussen bronnen en gemeenten.

De meeste inwoners willen informatie via een huis-aan-huis blad ontvangen (54%). Informatiebijeenkomsten lijken een minder geschikt middel om informatie over te brengen.

De informatie die men dan graag wil ontvangen betreft aankondiging van drukke vliegperiodes (48,2%), standpunt van de Nederlandse overheid over de vliegbasis (44,4%) en informatie over het niveau van het vliegtuiggeluid (permanente metingen) (44,2%).

VERWACHTINGEN

Verwachtingen over de ontwikkeling van de woonomgeving in de toekomst bepalen voor een deel de ervaren hinder van militair vliegverkeer en de tevredenheid met de woonomgeving. Het merendeel van de inwoners is neutraal in hun verwachting over de woonomgeving in de toekomst (tussen de 55% en 80%). De overigen zijn voor het merendeel negatief: zij verwachten een achteruitgang. Een uitzondering hierop vormt de waarde van de woning: hierover zijn meer mensen positief dan negatief. Men is over het algemeen negatief over de ontwikkeling van het lawaai door wegverkeer en de luchtkwaliteit (stof, roet en/of rook). In Schinveld, Brunssum en Onderbanken is men het meest pessimistisch over de ontwikkeling van het vliegtuiglawaai (achteruitgang: 32,8%-50,9%) en de luchtkwaliteit (achteruitgang: 24,4%- 35,0%).

2 Conclusies en aanbevelingen

2.1 Conclusies

Op basis van de resultaten van het belevingsonderzoek worden de volgende conclusies getrokken:

- Ongeveer 20% van de inwoners in de Nederlandse regio rond de vliegbasis Geilenkirchen geeft aan ernstige geluidhinder te ervaren door militair vliegverkeer. Dit zijn naar schatting 41.000 inwoners. In Nederland ervaart 6% van de mensen ernstige hinder van militair vliegverkeer.
- Naast de geluidblootstelling (in L_{den}) wordt ernstige hinder bepaald door andere, zogeheten niet-akoestische, factoren. Een negatieve verwachting over de geluidssituatie in de toekomst, negatieve en positieve gevoelens bij de gedachte aan AWACS, geluidgevoeligheid en bezorgdheid zijn van invloed op de mate van hinder die bewoners ervaren. Een aantal van deze factoren (verwachting, geluidgevoeligheid, bezorgdheid) spelen ook een rol in de relatie tussen vliegtuiggeluid en hinder rond Schiphol.
- Ongeveer 16% van de bevolking geeft aan ernstig bezorgd te zijn over het wonen in de buurt van een militaire vliegbasis.
- De hinder en bezorgdheid is het grootst in de gemeenten Onderbanken (aandeel ervaren ernstige hinder geluid militair vliegverkeer: 64%, ernstig bezorgden: 58%), Brunssum (29% respectievelijk 32%) en Schinnen (39% respectievelijk 25%), maar is in de overige gemeenten in het onderzoeksgebied ook duidelijk aanwezig.
- Geur en trillingen leiden eveneens tot ernstige hinder. Vooral in Onderbanken (36% respectievelijk 41%), Brunssum (10% respectievelijk 17%) en Schinnen (9% respectievelijk 18%) geven mensen aan ernstige hinder te ervaren.
- Het aandeel inwoners dat zijn of haar gezondheid als goed ervaart (67%), is lager dan in de Nederlandse bevolking (80%). In de hele GGD-regio Oostelijk Zuid-Limburg ervaart 75% van de mensen zijn of haar gezondheid als goed; dit is de laagste score van heel Nederland.
- Ongeveer 6% van de inwoners geeft aan ernstige slaapverstoring van militair vliegverkeer te ervaren. Een deel van deze slaapverstoring vindt overdag plaats, omdat sommige mensen overdag slapen. In delen van het onderzoeksgebied kan slaapverstoring door burgerluchtvaart veroorzaakt worden waar dit, wellicht ten onrechte, aan militair vliegverkeer wordt toegeschreven. Voor heel Nederland geeft 1% van de bevolking aan ernstige slaapverstoring als gevolg van militair vliegverkeer te ervaren.
- De informatiebehoefte onder de inwoners is groot. Vooral informatie van de vliegbasis over bijvoorbeeld (drukke) vliegperiodes is gewenst. Daarnaast bestaat er behoefte aan informatie van de Nederlandse overheid over standpunten ten aanzien van de basis en het militair vliegverkeer.
- Er bestaat draagvlak voor compensatie, ongeveer 60% van de inwoners geeft aan open te staan voor een tegemoetkomingcompensatie. In sommige kernen is het draagvlak echter lager; daar staat iets minder dan de helft van de bewoners open voor compensatie.
- Ongeveer 40% geeft aan niet open te staan voor compensatie omdat dit het probleem niet oplost, gezondheid niet te koop is of dit voelt als omkoping.
- Oplossingsrichtingen die door de inwoners worden aangegeven betreffen zowel technische maatregelen (stillere motoren en isolatie) als relationele maatregelen (beloften nakomen, inwoners serieus nemen).

- Het aandeel inwoners dat (veel) vertrouwen heeft in de rijksoverheid als informatiebron over de vliegbasis is ongeveer 20%. Dit komt overeen met de mate van vertrouwen in informatie van de rijksoverheid wanneer het over specifieke onderwerpen gaat
- Eerlijkheid en empathie zijn twee factoren die het meest het vertrouwen van de inwoners in de overheid bepalen.

2.2 Aanbevelingen

Tot slot volgt hier een aantal aanbevelingen voor beleid.

Geluid, geur en trillingen

Reduceer de blootstelling aan de emissies van de vliegbasis en de militaire vliegtuigen

Er is een duidelijke samenhang tussen de blootstelling aan vliegtuiggeluid en mate waarin hinder ervaren wordt. Aan de basis van de ervaren hinder ligt de blootstelling aan geluid, geur en trillingen als gevolg van grondactiviteiten op de basis en het militair vliegverkeer. De blootstelling (aan geluid) verklaart weliswaar slechts een deel van de ervaren hinder, maar bij vermindering van de blootstelling zal de ervaren hinder afnemen. Eén aangrijpingspunt hiervoor is het intensiveren van het ingezette beleid op vervanging van de huidige motoren. Voor veel inwoners is de vervanging van huidige motoren van de AWACS-vliegtuigen een belangrijke oplossingsmogelijkheid. Een tweede aangrijpingspunt is het reduceren van emissies als gevolg van grondactiviteiten op de vliegbasis. Een derde aangrijpingspunt is het toepassen van geluidsisolatie van woningen. Een vierde aangrijpingspunt is het terugbrengen van het aantal (oefen)vluchten. Een vijfde aangrijpingspunt is het aanpassen van vliegpaden en/of vliegtijden, waar een mitigerende werking van uit zou kunnen gaan.

Relatie met de inwoners in de regio

Verbeter de informatievoorziening naar de inwoners

De informatiebehoefte is groot en de suggesties zijn concreet. Een gedeelte van de inwoners wil graag aankondigingen van drukke (vlieg) periodes. Daarnaast willen bewoners informatie over het standpunt van de Nederlandse overheid wat betreft de vliegbasis, over veranderingen op de basis en over het vliegtuiggeluid, zoals bepaald met permanente metingen. In december 2007 is de overheid met dit laatste gestart. Ook wil men terugkoppeling over afspraken en informatie over actuele vluchtschema's.

Wees duidelijk over wat de inwoners in de toekomst kunnen verwachten

De inwoners verwachten serieus te worden genomen en dat beloftes worden nagekomen. Bijvoorbeeld, wat kunnen de inwoners wel of niet verwachten naar aanleiding van de resultaten van dit onderzoek?

Bezorgdheid

Bevorder de voorspelbaarheid van het geluid

De mate waarin men zelf denkt iets te kunnen doen aan de overlast is van invloed op de ervaren bezorgdheid. Een individueel persoon kan de overlast niet wegnemen. Maar voorspelbaarheid of de aanwezigheid van een vast patroon kan de overlast beheersbaarder maken. Met informatie over

bijvoorbeeld hoe vaak en wanneer de militaire vliegtuigen vliegen (vandaag zoveel, zo laat) weten inwoners wat ze kunnen verwachten en kunnen daarop hun activiteiten aanpassen.

Vertrouwen

Herwin het vertrouwen van de bevolking

Het vertrouwen in met name de overheid en de vliegbasis is laag. Een groot deel van de inwoners heeft geen tot weinig vertrouwen in deze instanties. Er is een aantal aspecten dat van invloed kan zijn op het vertrouwen. Eerlijkheid en empathie zijn aspecten die voor de inwoners in de onderzoeksregio een rol spelen met betrekking tot het vertrouwen in de instanties. Door eerlijk te zijn over wat plaatsvindt en mee te leven met de ervaringen van bewoners, zou wellicht vertrouwen herwonnen kunnen worden.

Blijf de beleving volgen in de tijd (monitoring)

Met monitoring van de beleving kan de overheid een vinger aan de pols houden. Het kan een indicatie geven of ingezet beleid ter vermindering van de blootstelling en de overlast het beoogde resultaat heeft en of er bijstelling van beleid dient plaats te vinden.

Verdeling lusten en lasten

Onderzoek de mogelijkheid voor een gepaste compensatie

Er bestaat draagvlak voor compensatie onder een deel van de bevolking. Het is echter nog niet duidelijk welke vorm, omvang of duur een vorm van compensatie zou moeten hebben. Voordat overgegaan wordt tot compensatie zou de wijze waarop wordt gecompenseerd, wie wordt gecompenseerd en voor hoe lang moeten worden onderzocht.

Overweeg de inzet van geluidsisolatie als compensatiemaatregel

Geluidsisolatie is genoemd als een van de oplossingsmogelijkheden maar ook als een mogelijke vorm van compensatie.

RIVM

Rijksinstituut
voor Volksgezondheid
en Milieu

Postbus 1
3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl